

REGERINGEN

Socialdepartementet

Regeringsbeslut

II:2

2011-03-24

S2011/3355/FST
(delvis)

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att fördela stimulansbidrag till kommunerna för att förbereda och utveckla valfrihetssystem

Regeringens beslut

Socialstyrelsen ges i uppdrag att för år 2011 besluta om och fördela 21 500 000 kronor i bidrag till kommuner som inte tidigare beviljats stöd för att förbereda och utveckla valfrihetssystem i enlighet med lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV. Socialstyrelsen ges också i uppdrag att på nationell nivå genomföra en uppföljning av utvecklingen avseende användandet av valfrihetssystem samt redovisa utbetalade medel. För uppdraget disponerar Socialstyrelsen 500 000 kronor. Kostnaderna, om totalt 22 000 000 kronor, ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslag 5:1 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken, anslagspost 11 Stimulansbidrag till äldreomsorg.

Socialstyrelsen ska senast den 15 mars 2012 inkomma till Regeringskansliet (Socialdepartementet) med en redovisning av utbetalade medel och lämna en delredovisning av uppföljningsuppdraget. Socialstyrelsen ska senast den 31 december året efter att stimulansbidraget upphör slutrapportera uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Ärendet

Regeringen gav i april 2008 Socialstyrelsen i uppdrag att besluta om och fördela 280 000 000 kronor för att förbereda och utveckla valfrihetssystem inom äldre- och handikappomsorgen. När uppdraget slutrapporterades i december 2010 hade 212 kommuner ansökt om och beviljats bidrag. Av dessa hade 153 kommuner beslutat om att införa valfrihetssystem enligt LOV.

I budgetpropositionen för 2011 klargör regeringen att det under mandatperioden kommer att göras en satsning för att fler kommuner ska införa fritt val för äldre inom äldreomsorgen. Senast 2014 bör alla kommuner i

landet ha beslutat om valfrihet för den enskilde enligt LOV, annars bör tvingande lagstiftning övervägas. Regeringens avsikt är att fortsätta stimulera utvecklingen av valfrihetssystem inom äldreomsorgen. Under förutsättning att riksdagen beviljar fortsatta medel kommer stimulansbidrag även erbjudas under åren 2012 – 2014.

För att fortsatt stimulera utvecklingen av valfrihetssystem ställer regeringen nu ytterligare medel till förfogande för de 78 kommuner som ännu inte sökt stimulansbidrag.

Behovet av stimulansmedel

Regeringen vill fortsätta att stärka individens möjligheter till inflytande över den egna vardagen. Valfriheten för äldre och personer med funktionsnedsättning behöver öka ytterligare. Individens möjlighet att välja gör att den offentligt finansierade servicen blir mer lyhörd för den enskildes behov och önskemål. Mångfald, valfrihet och kontinuitet gynnas om omsorgstagare, så långt det är möjligt, kan välja vem som ska utföra insatserna. Att öka valfriheten är ett sätt att öka tillgängligheten, kvaliteten och effektiviteten inom äldreomsorgen såväl som i stödet till personer med funktionsnedsättning. Genom att det blir fler utförare med olika inriktningar ökar möjligheten för den enskilde att få sina behov och önskemål tillgodosedda.

Med en större mångfald av aktörer uppstår inte bara konkurrens om omsorgstagarna, utan även om medarbetarna. Eftersom efterfrågan på medarbetare kan bli större än utbudet stimuleras arbetsgivarna att erbjuda medarbetarna goda villkor och utvecklingsmöjligheter. Konkurrens bidrar till att medarbetarnas engagemang, kreativitet och nytänkande tas till vara på ett bättre sätt. Det ökar potentialen för effektivisering och utveckling.

Regeringen bedömer att det finns ett fortsatt behov av stöd för att underlätta övergången till ett system med ökad valfrihet och mångfald inom äldre- och handikappomsorgen. Av erfarenheterna från de kommuner som infört någon form av valfrihetssystem har framkommit att det är förenat med vissa kostnader att förbereda ett införande av valfrihetssystem. Stimulansmedlen ska användas till konkreta åtgärder för att förbereda genomförandet. Nödvändiga förberedelser innefattar bland annat ställningstagande till olika ersättningsmodeller, gränsdragningsfrågor avseende vilka delar av verksamheten som ska omfattas, kompetensutvecklingsinsatser för personalen, system för information till brukare och utförare och system för uppföljning av utförarnas verksamhet.

Bidrag kan behövas för utvecklings- och anpassningsinsatser, såsom framtagande av förfrågningsunderlag, system och rutiner för ansökningsförfarande och annonsering. Kostnader kan också uppstå i samband

med utarbetande av system för kontinuerlig uppföljning och utvärdering av utförarnas verksamhet och utbildning av personal för att deras kunskap ska svara mot det kompetensbehov som ett införande av ett valfrihetssystem kan medföra.

Av särskild vikt är åtgärder för att säkerställa att kommuninvånarna och i synnerhet brukarna inom äldre- och handikappomsorgen får adekvat information om valfrihetssystemet och om de olika utförarna. Det krävs också insatser för att informera om valfrihetssystemet bland utförarna, inte minst bland småföretag och organisationer.

Nationell uppföljning av utvecklingen

Socialstyrelsen ges i uppdrag att fortsatt följa upp utvecklingen avseende användandet av valfrihetssystem inom äldre- och handikappomsorgen. Uppdraget gäller även de kommuner som tidigare fått stimulansbidrag för att utveckla valfrihetssystem. Syftet med uppföljningen är att på nationell nivå beskriva hur och i vilken utsträckning kommunerna valt att förbereda, införa och anpassa valfrihetssystem inom omsorgerna. Socialstyrelsen ska särskilt följa upp och beskriva utvecklingen i de delar av valfrihetssystemen som direkt berör brukaren. Viktiga områden är kommunernas arbete med information till brukaren och stödet till brukaren i valsituationen, inte minst till dem som inte kan eller vill göra ett aktivt val. Uppföljningen ska utformas och genomföras på ett sådant sätt att den utgör ett kunskapsunderlag för kommunerna i deras fortsatta arbete med att utveckla och förbättra fria val inom äldre- och handikappomsorgen.

Riktlinjer och villkor för fördelning av stimulansmedlen

I Socialstyrelsens uppdrag att administrera stimulansbidraget om 21 500 000 kronor ingår också att myndigheten ska informera kommunerna om förutsättningarna för att kunna få del av medlen och om ansökningsförfarandet.

För att en kommun ska kunna ta del av stimulansbidraget ska den inkomma med ansökan till Socialstyrelsen. Bidragsberättigade kommuner är enbart kommuner som tidigare inte har erhållit bidrag för samma ändamål. Ansökan kan avse kostnader för att förbereda ett eventuellt införande av valfrihetssystem.

Ansökningarna ska avse valfrihetssystem enligt socialtjänstlagen (2001:453). För kommunerna gäller att varje enskild kommun kan erhålla högst 1 000 000 kronor i bidrag. Socialstyrelsen beslutar om det belopp varje kommun ska erhålla utifrån den bedömning myndigheten gör av kommunens ansökan och utifrån tillgängliga medel. Socialstyrelsen ska inom ramen för uppdraget ange de närmare villkor som ska vara uppfyllda för att kommunerna ska medges bidrag samt om övrigt innehåll i ansökan.

Varje kommun ansöker individuellt om stimulansmedel men samverkan mellan kommuner vid förberedandet av ett eventuellt införande av valfrihetssystem och vid utvecklings- och anpassningsinsatser är möjlig och önskvärd.

Mottagare av stimulansbidrag kan bli återbetalningsskyldiga om mottagaren inte använder medlen i enlighet med den ansökan som lämnats eller om medlen har använts i strid med Socialstyrelsens anvisningar.

Socialstyrelsen ska senast den 15 mars 2012 inkomma med en redovisning av utbetalade medel och en delredovisning av uppföljningsuppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). I budgetpropositionen för 2011 aviserar regeringen att man avser att stödja utvecklingen av valfrihetssystem i kommunerna även under åren 2012–2014. Under förutsättning att riksdagen beviljar medel för kommande år ska motsvarande redovisning lämnas den 15 mars dessa år. Socialstyrelsen ska senast 31 december året efter att stimulansbidraget upphör slutrapportera uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

På regeringens vägnar

Maria Larsson

Niclas Jacobson

Kopia till

Kammarkollegiet
Konkurrensverket
Tillväxtverket
Tillväxtanalys
Välfärdsutvecklingsrådet
Sveriges Kommuner och Landsting